

7. Дьяченко В.К., доктор психологических наук, профессор. Гипотеза Л.С.Выгодского и новейшая педагогическая технология. <http://takyu.ru/nuda/gipoteza-l-s-vigotskogo-i-novejshaya-pedagogicheskaya-tehnolog/main.html>
8. Митник О.Я. Розвивальне освітнє середовище у початковій школі як чинник становлення успішної особистості у соціумі // Початкова школа. – № 5 (653) травень 2016. – С. 1-4.
9. Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес: теорія і практика / за ред. В.І. Бондаря; упорядкув. О.Я.Митника. – К.: Початкова школа, 2011. – 384с.

Карась О. П., Лисенко Н. В.*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У даній статті автори доводять, що формування екологічної свідомості на сьогодні є актуальним. Для вирішення цієї проблеми педагогічний колектив обирає науково-дослідну роботу. Шляхи розв'язання проблеми між відтворенням учнями екологічних знань і застосуванням їх на практиці та інші учителі бачать через формування в учнів відповідального ставлення до довкілля.

Інтенсивний розвиток української держави спонукає до нового бачення її інтелектуального потенціалу, викликає суттєві зміни в суспільному житті та сприйнятті оточуючого світу. Це, у свою чергу, зумовлює нагальну необхідність оновлення системи освіти України.

Сьогодні суспільство відчуває потребу в освічених та соціально підготовлених фахівцях. Тому формування у випускників загальноосвітніх навчальних закладів екологічної культури – завдання першочергове.

В останні десятиріччя діяльність людини здійснює величезний за масштабами й інтенсивністю вплив на природне середовище, свідченням чого є виникнення багатьох екологічних проблем. Посилення гуманістичної спрямованості освіти передбачає формування в учнів уміння пізнавати природу, а також здійснювати екологічно доцільну діяльність.

Відомо, що потреба в активній і творчій діяльності інтенсивно формується в підлітковому віці. Разом із тим, культурологічні дослідження свідчать про те, що генетична пам'ять людства, яка зберігає ціннісне ставлення до природи на рівні підсвідомості, втрачається саме в підлітковому віці, якщо особистість не реалізує свою потребу у взаємодії з природою. Тому навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах має бути спрямований на пошук конкретних шляхів здійснення учнями екологічної діяльності та формування в них екологічної свідомості [6].

Безпосередньо питаннями впровадження екологічних знань в Олександрівській загальноосвітній школі I-III ступенів Білозерської районної ради Херсонської області почалось з 2009 ро-

---

* © Карась О. П., Лисенко Н. В.

ку, коли кандидат педагогічних наук, завідувач науково-методичної лабораторії фізики Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів (нині КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти») Н. С. Шолохова разом з учителем фізики Л. Ю. Возбранною обрали тему спільної роботи «Гуманітаризація навчання фізики засобами екологічної освіти». Ця робота показала, що в більшості випускників школи недостатньо сформовані екологічна свідомість, що наявні екологічні знання потребують розширення та поглиблення.

Низький рівень екологічної свідомості не забезпечував учням можливостей щодо сприйняття проблем навколишнього середовища як особистісно значущих. Тому докілья не викликало в учнів зацікавленості, не спонукало їх до роздумів про його неповторність і необхідність охорони. Унаслідок цього загострилось протиріччя між відтворенням учнями екологічних знань і застосуванням їх на практиці, між соціальною потребою в захисті природи та утилітарним ставленням до неї, між набутими знаннями щодо докілья та особистим усвідомленням необхідності природоохоронної діяльності, між об'єктивною цілісністю екологічної свідомості учнів та нескоординованістю, безсистемністю і непослідовністю дій учителів у її формуванні. Проте підготовка учнів до самостійного життя, соціально значущої та професійної діяльності, які мають узгоджуватись з вимогами розвиненого суспільства, вимагають формування в них відповідального ставлення до докілья, обізнаності з підходами до розв'язання нагальних екологічних проблем.

Мета статті – обґрунтувати необхідність формування в учнів відповідального ставлення до докілья, створення в закладах освіти умов для повноцінного розвитку екологічної свідомості, здатності до осмислення оточуючого світу, прихильності до гуманістичних цінностей, підготовки до самореалізації особистості в суспільстві.

Пріоритетом екологічної свідомості є особистісна орієнтація, що передбачає створення таких умов, за яких природа стає особистісною цінністю для кожного школяра [1].

Урахування екологічного стану Херсонщини та ландшафтного заказника «Олександрівський» спонукало колектив Олександрівської ЗОШ I-III ступенів до вибору теми дослідно-експериментального дослідження з теми «Наступність у формуванні екологічної свідомості учнів сільської школи на основі місцевого природно-заповідного фонду».

Мета експерименту полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці моделі процесу формування екологічної свідомості учнів школи.

Для досягнення мети були визначені наступні *завдання*:

– формувати екологічну свідомість, що передбачає: розуміння сучасних екологічних проблем держави і світу, усвідомлення їх важливості, актуальності й універсальності;

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

– відроджувати кращі традиції українського народу у взаємовідносинах з довкіллям, виховання любові до рідної природи;
– засвоїти наукові знання про закономірності розвитку природи для прийняття оптимальних рішень;

– скласти карти розповсюдження рослин та тварин, занесених до Червоної книги, у ландшафтному заказнику державного значення «Олександрівський»;

– створити навчальні екологічні стежки в ландшафтному заказнику державного значення «Олександрівський»;

Об'єкт дослідження – процес вивчення природничих навчальних предметів учнями школи.

Предметом досліджень є методика формування екологічної свідомості в учнів школи, а саме: аналіз педагогічної, психологічної, методичної, наукової літератури з проблеми дослідження; аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення передового педагогічного досвіду з метою обґрунтування організаційно-методичних умов самоосвітньої діяльності.

Здійснюють експериментальну роботу вчителі природничого циклу: біології, хімії, основ здоров'я, географії, фізики, природознавства.

Учитель географії С. О. Башло (спеціаліст вищої категорії, «учитель-методист») постійно проводить екскурсії на території ландшафтного заповідника з метою вивчення флори і фауни. У квітні 2016 року проведено акцію «Збережемо степові іриси», у процесі якої проведено фотосесію (сфотографовано степові іриси: жовті, сині, фіолетові), проведено серед учнів бесіди «Збережемо рослини, занесені в Червону книгу». Під її керівництвом створено постійно діючу фотовиставку ландшафтного заказника державного значення «Олександрівський».

Учитель біології Л. В. Булега (спеціаліст вищої категорії, «старший учитель») разом з учнями почала збирати гербарій рослин, які ростуть у ландшафтному заповіднику. Матеріали гербарію використовуються на уроках ботаніки, природознавства. На весні цього року юні гуртківці висадили на подвір'ї школи 70 беріз і ялин. Юні орнітологи провели дослідницьку роботу «Птах року – пелікан», яка зайняла друге місце в обласному конкурсі. З великим інтересом гуртківці працюють над створенням книжкової екологічної полицки, а саме: випуск інформаційних буклетів та поширення на території села та школи листівок просвітницького напрямку про ландшафтний заказник державного значення «Олександрівський». Організовано випуск шкільної газети «Олександрівський заказник». Участь учнів школи в дослідно-експериментальній роботі дала можливість підвищити рівень навчальних досягнень з біології (високий і достатній рівень) на 3, 7%. Учень 11 класу Роман Курносик зайняв III місце у II етапі Всеукраїнської олімпіади з біології.

Під керівництвом І. Ю. Кудрявченко на квітниках школи висаджено 120 кущів багаторічних квітів (тюльпани, нарциси,

лілії, іриси).

На території ландшафтного заказника державного значення «Олександрівський» є багато різних рослин і тварин, які занесені в Червону книгу України. Усі трав'яні рослини, які зростають на території заказника, характеризуються високими фітомеліоративними властивостями, що має величезну користь для здоров'я дітей та дорослих, створюють особливий мікроклімат, який забезпечує затишок і комфорт, дарує естетичну насолоду та покращує настрій. Наприклад, одна з найпопулярніших лікарських рослин заказника – звіробій, який має загальнозміцнюючу, протизапальну, кровоспинну і в'язку дію. Звіробій призначають при захворюваннях шлунково-кишкового тракту (гастрити, виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки, ентероколіти, проноси, виразковий коліт, геморої), печінки і жовчного міхура, (дискінезії жовчного міхура, холецистит, жовчнокам'яна хвороба, гострий і хронічний гепатит). Використовується як діуретичний і протизапальний засіб при гломерулонефритах, пієлонефритах, циститах, запаленнях передміхурової залози. У народній медицині звіробій застосовується ще при захворюваннях суглобів – обмінної, інфекційної і ревматичної етіології; при ранах, які довго загоюються, виразках і свищах, при гострих простудних захворюваннях, туберкульозі, сінній лихоманці та дитячих діатезах. Його дають як глистогінний засіб, ним же лікують нічне нетримання сечі у дітей. Трава має фотосенсибілізуючі властивості, тобто підвищує чутливість шкіри до ультрафіолетових променів і застосовується при лікуванні вітіліго. Звіробій призначають і як зовнішній засіб: для полоскань при захворюваннях носоглотки і порожнини рота, для ванн, у вигляді мазей і компресів при опіках, для прискорення загоєння ран і пролежнів. У хірургії застосовують препарати з трави звіробою – іманін і новоіманін. За свої різнобічні лікувальні властивості звіробій в народі раніше вважався чарівною рослиною. Ці знання учні отримують на екологічній стежці ландшафтного заказника державного значення «Олександрівський».

Не менш цікавою рослиною є цикорій, що теж має широке застосування в народній медицині. Його використовують для регуляції обміну речовин при шкірних хворобах, збільшення виділення жовчі при хворобах печінки, зокрема при жовтяниці. Рослину застосовують при гіперацидному гастриті, ентериті і коліті, при цирозі печінки, хворобах нирок, скорбуті, істерії, набряках, загальній слабкості, кровохарканні, запорах, подагрі, спазмофілії, екземі та захворюваннях суглобів у народній медицині, крім того, відвари та настої кореня і трави цикорію застосовують при нетриманні сечі, геморої, висипах на шкірі (вуграх, гнояках, фурункулах), шкірних хворобах, пов'язаних з порушенням обміну речовин. Ці знання підвищують інтерес у учнів до навчання предметів природничого циклу.

Колектив школи привчає учнів та їх батьків підтримувати

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

чистоту і порядок на території заказника та школи, прищеплює любов до рідного краю, учить дітей розуміти і знати природу. Саме це дає можливість формувати в учнів екологічну свідомість, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності. Адже природа – єдине ціле, кожен із нас – її частка [5].

У 2014-2015 році дослідно-експериментальну роботу колектив школи почав із вивчення нормативно-правових документів та налагодження спільної діяльності з установами, які здійснюють науково-методичне керівництво дослідно-експериментальною роботою, а саме: Білозерським районним методичним кабінетом, КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» та вивчення науково-методичної літератури, перспективного педагогічного досвіду з теми експерименту.

Педагогічним колективом проведено прогностичний аналіз організаційно-педагогічних, матеріально-технічних, фінансово-економічних умов для здійснення експериментальної роботи. Установлено необхідні зв'язки, сплановано роботу з кафедурою природничо-математичних та технологічних дисциплін КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», Районним методичним кабінетом відділу освіти Білозерської райдержадміністрації.

З метою реалізації завдань експериментальної роботи створено творчі групи. Від Олександрівської ЗОШ I-III ступенів: директор Олександрівської ЗОШ I-III ступенів Карась О.П.; заступник директора з НВР Шеремет О.І.; заступник директора з ВР Маковецька Г.О.; голова опікунської ради Сміюха Н.С.; учитель біології Булега Л.В.; учитель географії і природознавства Башло С.О.; учитель хімії Лисенко Н.В. Від місцевої громади та відділу освіти, молоді і спорту: методист РМК Супруненко О.В.; сільський голова села Олександрівка Биря П.І.; приватний підприємець Федищев В.І.

Роботу творчих груп організовано з наступних питань: вивчення та аналіз науково-методичної літератури та педагогічного досвіду з теми експерименту; діагностика готовності педагогічного колективу до інноваційної (експериментальної) діяльності; екологічне виховання на уроках природничих наук.

У 2015-2016 навчальному році методичною радою Олександрівської ЗОШ I-III ступенів розроблено концептуальні положення програми, її організаційні основи і механізм реалізації та затверджено педагогічною радою основні напрями дослідно-експериментальної роботи, підготовлено матеріальну базу експерименту, організовано спеціальну підготовку педагогів, які беруть участь в експериментальній роботі.

У робочий навчальний план Олександрівської загальноосвітньої школи внесено курси за вибором:

- «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ», які проводить у 10 класу вчитель біології Булега Л.В.;
- «Екологія людини» у 10-11 класі (вчитель біології

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Карась О.П.).

З метою збагачення естетичних вражень дітей на уроках природничого циклу використовуються ігрові завдання, тренінги, рольові ігри «Моє дерево», «Пташина розмова», «Букет осінніх квітів», «Звуки лісу».

Великою популярністю серед учнів користуються походи, екскурсії та прогулянки до ландшафтного заказника, під час яких вивчаються наявність на цій території «червонокнижних» та регіонально-рідкісних видів рослин і тварин, здійснюється контроль за станом популяцій рідкісних видів рослин, устанавлюється екологічна цінність заказника.

Учні школи беруть участь у різноманітних екологічних акціях: «Тварини і птахи та догляд за ними під час зимівлі», «Рослинний світ заказника», «Вирости своє дерево із Червоної книги України», Міжнародний «День довкілля» в моїй школі, «Букет замість ялинки».

За цей період організовано місячник екології. Яскраво пройшли свята для 1-4 класів «Рідний край: Бережи, люби і знай!», для 5-9 класів «Квіти заказника «Олександрівський».

Екологічний гурток під керівництвом І. Ю. Кудрявченко організував серед учнів школи збір багаторічних квітів, які висаджені на території школи (200 кущів) та 70 дерев, які допоміг придбати сільський голова П. І. Биря.

Експериментальна робота згуртувала колектив учнів, учителів, батьків у бажанні зробити свою школу кращою, дала можливість здобути певні екологічні знання, засвоїти відповідні норми поведінки та ціннісні орієнтири, набути практичних умінь та навичок щодо охорони природного середовища у процесі навчання, суспільно-корисної праці та позакласної роботи [3].

Головні завдання екологічного виховання: розвиток навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів, забезпечення умов для свідомого ставлення до збереження природних ресурсів, формування екологічної свідомості та компетенції учнів школи. Актуальними напрямками роботи стали: екологічна просвіта учнів, батьків, учителів; консультування учнів, батьків, учителів; тренінги екологічної свідомості учнів; участь учнів, батьків, учителів в екологічних заходах.

Психологом школи В. В. Рябовим було проведено еколого-психологічне дослідження, завданням якого було визначити рівень екологічної свідомості та пріоритетні установки стосовно природи серед учнів школи. У результаті дослідження рівня розвиненості екологічної свідомості було з'ясовано, що в учнів молодшого шкільного та підліткового віку здебільшого переважає антропоцентрична екологічна свідомість (відповідно 78,57% та 61,5% від загальної кількості опитаних учнів даного віку). Серед опитаних було виявлено, що кількість учнів, які знаходяться у перехідному стані в підлітковому віці більше на 11,9% ніж в молодшому шкільному віці. Слід зазначити, що

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

5,17% опитаних знаходиться на шляху до екоцентричності, тобто спостерігається позитивний вплив екологічного виховання, підвищення рівня освіченості з даного питання, а також формування мислення, спрямованого на подальший розвиток і процвітання в єдності і гармонії з природою.

Результати психологічного дослідження показали, що в учнів молодшого юнацького віку переважає перехідний стан екологічної свідомості (50,31%). Також виявлено 11,15% осіб даної вікової групи, які знаходяться на шляху до екоцентричності, що може бути свідченням високого рівня самосвідомості, що є характерною особливістю даного вікового періоду, також не слід виключати з уваги той факт, що в учнів даної вікової групи запроваджено курс «Освіта для сталого розвитку».

Орієнтуючись на цю позицію, слід зазначити, що екологічна свідомість характеризує ставлення людини до природного довкілля, яке формується під впливом засвоєних, систематизованих знань, зафіксованих у мовленні та у практичних уміннях і навичках. Вона забезпечується активною участю дітей у пізнавально-практичних операціях природничого змісту: ознайомлення з живою й неживою природою, часовими, причинно-наслідковими і послідовними зв'язками в процесі взаємодії живого й неживого у природі, розуміння місця і значення перетворювальної й природоохоронної праці людини у природі тощо [4].

Показник індексу ставлення до природи досліджувався лише в учнів підліткового та молодшого юнацького віку. Слід зазначити, що пріоритетність одних установок над іншими має специфічну особливість для кожного вікового періоду, але характерним є те, що вона майже однакова як у підлітків, так і в молодшому юнацькому віці.

Аналіз показників установки щодо природи орієнтує нас на те, що в учнів здебільшого переважає естетична установка до природи, тобто вони сприймають природу як об'єкт краси, в учнів підліткового віку цей показник становить 42,86%, а в учнів молодшого юнацького віку – 43,76%. Слід зазначити, що в учнів молодшого юнацького віку була виявлена також етична установка щодо природи – 42,43%, тобто природа сприймається ними не лише як об'єкт краси, а ще як об'єкт охорони. Показник когнітивної установки (відповідно 34,92% та 37,41%) вказує на те, що учні сприймають природу і як об'єкт вивчення та знань, але слід зазначити, що цю установку ще потрібно розвинути й надалі. Прагматична установка, тобто сприйняття природи як об'єкта користі, склала 17,46% в учнів підліткового віку та 11,57% в учнів молодшого юнацького віку. Це може бути свідченням достатньої сформованості уявлень про природу та її значення для людства.

Ураховуючи отримані показники, слід зазначити, що екологічна свідомість охоплює знання норм екологічної етики та усвідомлення необхідності їх дотримання, формування почуття

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

громадянської відповідальності за стан природи й навичок природоохоронного змісту. Варто зазначити, що формування екологічної свідомості учнів є за своєю суттю проблемою міжпредметною. Основоположний компонент екологічної свідомості – це продукт діалектичної єдності процесів диференціації та інтеграції суспільних, природничих, технічних наук у пізнанні та розв'язанні екологічних проблем. Екологічне виховання реалізується разом із навчанням, а в сукупності вони впливаються в єдиний процес виховання особистості.

З метою реалізації принципу наступності у формування екологічної свідомості учнів школи на основі місцевого природно-заповідного фонду було сплановано етапи проведення експерименту [7]:

Діагностичний етап (2014-2015 роки), який передбачав: діагностику готовності педагогічного колективу щодо проведення експериментальної діяльності в закладі; вивчення досвіду екологічної роботи, створення шкільного банку даних щодо різноманітних напрямів екологічної роботи з учнями при використанні можливостей ландшафтного заказника державного значення «Олександрівський»; визначення напрямків роботи; планування роботи екологічного гуртка; створення мобільних груп по удосконаленню дослідно-експериментальної роботи з екологічного напрямку; обговорення експериментальної роботи на засіданні предметних кафедр, науково-методичної ради, педагогічної ради; створення творчої групи вчителів щодо організації навчально-виховної роботи з питань реалізації експерименту; створення міні-музею «Олександрівський державний заказник» та скверу на території школи.

Прогностично-організаційний етап (2015-2016 роки), який передбачав: визначення основних напрямів дослідно-експериментальної роботи; розробити концептуальні положення програми її організаційні основи і механізм реалізації; підготовку матеріальної бази експерименту, спеціальну підготовку педагогів, які беруть участь в експериментальній роботі; розширення мережі факультативних занять, гуртків, курсів за вибором; створення екологічної web-сторінки школи; організацію випуску шкільної газети «Олександрівський заказник»; створення книжкової екологічної полицки: випуск інформаційних буклетів, поширення на території села та школи листівок просвітницького напрямку про ландшафтний заказник державного значення «Олександрівський»; створення постійно діючої фотовиставки ландшафтного заказника державного значення «Олександрівський»; підготовку матеріальної та нормативної бази для створення шкільного ландшафту.

Формувальний етап (2016-2018 роки), який передбачає: створення оптимальних організаційно-методичних та матеріальних умов для реалізації експериментальної роботи; участь учнів у різноманітних екологічних акціях: «Тварини і птахи та догляди за ними під час зимівлі», «Рослинний світ заказника», «Вирости

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

своє дерево із Червоної книги України», міжнародний «День довкілля» в моїй школі, «Букет замість ялинки»; організацію заходів згідно з соціоекологічним календарем: 22 березня Всесвітній день водних ресурсів, 01 квітня Міжнародний день птахів, 15 квітня День екологічних знань; проведення екологічних конкурсів та виставок: конкурс екологічних газет, збірка кращих творів «Моя гордість – Олександрівський заказник», участь у Всеукраїнському природничо-інтерактивному конкурсі «Колосок», участь у Всеукраїнських предметних олімпіадах з екології; дослідження впливу транспорту на екологічний стан заповідника; моніторинг екологічного стану території заказника «Олександрівський»; створення проектів: збереження енерго-ресурсів, використання природних кондиціонерів; пропагування діяльності екологічної агітбригади «Водограй», серед учнівської молоді та громади району; проведення екологічних свят: «Квіти заказника «Олександрівський», «Рідний край: Бережи, люби і знай!»; пропагування екологічного світогляду та культури населення через сайт школи; внесення у програму батьківського лекторію питань з виховання екологічної культури; збір та систематизацію матеріалів з даної проблематики.

Узагальнювальний етап (2018-2019 роки), який передбачає: аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи та корегування навчально-виховного процесу відповідно до них; поширення досвіду експериментальної роботи через публікації, участь у семінарах, конференціях; виявлення ступеня задоволення учасників результатами експерименту; аналіз досягнень учителів, які працюють за окремими напрямками експериментальної роботи; проведення на базі школи районного семінару учителів природничого циклу та екології; підвищення показників охоплення учнів школи позакласними формами роботи (факультативи, гуртки, акції, участь в органах учнівського самоврядування); розроблення та затвердження авторських програм «Екологічне виховання в школі».

Участь школи в експериментальній роботі «Наступність у формуванні екологічної свідомості учнів сільської школи на основі місцевого природно-заповідного фонду» спрямована перш за все на формування екологічно-свідомої моделі випускника школи, що передбачає:

- пізнавальну компетентність – систему екологічних знань, умінь, навичок, стійку екологічно виражену життєву позицію;

- соціальну компетентність – здатність самостійно примати рішення та почуття особистої відповідальності за збереження природи;

- особистісну компетентність – активність, доброту, спостережливість, уважність, завзятість у досягненні мети, принциповість, уміння аналізувати й пояснювати екологічні явища, усвідомлення власної унікальності, здатність до реалізації екологічних законів, правил і принципів;

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

– самоосвітня компетентність – уміння вільно орієнтуватися в різноманітних джерелах інформації та критично аналізувати їх, приймати оптимальні рішення відповідно до екологічних норм і установок, знаходити вихід із екологічної ситуації, що склалася;

– здоров'язбережувальна компетентність – ставлення до свого здоров'я як до найвищої цінності, уміння переживати невдачі, уникати небезпеки, обґрунтовувати джерела впливу навколишнього середовища на власне здоров'я.

Формування екологічно зрілої особистості – наше головне завдання. Людина, яка навчиться цінувати навколишнє природне середовище і берегти його, житиме у злагоді із соціальним середовищем і собою, тобто це буде людина з високим рівнем екологічної культури, що проявлятиметься в різних сферах її діяльності [2].

Література:

1. Закон України про охорону навколишнього природного середовища. – К., 1991.
2. Бауер М. Й. Екологічні знання в контексті формування світоглядних цінностей суспільства. – К., 1999.
3. Васильєва Т.М. Тато, мама і я – екологічна сім'я. – Запоріжжя: АсЕко, 2002.
4. Волкова А.С. Пути совершенствования экологического образования и воспитания школьников. – К. : Радянська школа, 1987.
5. Волкова А. С. Екологічне виховання школярів. – К. : Знання, 1985.
6. Волобуєва Т.Б. Развитие творческой компетентности школьников. – Х.: Основа, 2005.
7. Екологічна освіта школярів: зб. програм для 5-11 класів. – К. : Перун, 1997, 2001.

Слободенюк Л. І., Горкуша В. В., Дзьоба Т. І.*

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ, ЗДОРОВ'ЯЗМІЦНЮВАЛЬНИХ ТА ЗДОРОВ'Я- ФОРМУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ШКОЛЯРІВ

У статті запропоновано модель формування здоров'язбережувальних, здоров'язміцнювальних та здоров'яформувальних компетентностей у школярів як пріоритетної складової діяльності навчального закладу сільської місцевості.

Конституція України визнає життя і здоров'я людини одними з найвищих соціальних цінностей. У Законі України «Про загальну середню освіту» та Державних стандартах середньої освіти одним із головних завдань визначено виховання свідомого ставлення учнів до свого здоров'я та здоров'я інших, формування засад і гігієнічних навичок здорового способу життя, збереження і зміцнення їх фізичного та психічного здоров'я. Тому головним завданням сучасної школи є створення освітнього середовища для розвитку здорової дитини, форму-

---

* © Слободенюк Л. І., Горкуша В. В., Дзьоба Т. І.